

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio quinta. Vtrum aliquod peccatum mortale possit esse in
sensualitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

2 Item si non differunt nisi quia ratio superior intēdit æternis, inferior verò temporalibus, per eandē rationem possit distingui oculus superior, in quantum respicit superiora & oculus inferior, in quantum respicit inferiora, sed hoc non dicitur, ergo nec illud.

3 IN contrarium est quod dicit Aug. in litera, quòd cum de natura mentis humana differimus, de vna quadā re differimus, neq; eam in superiorem, neq; inferiore m rationis partem nisi per officia geminamus.

4 R E S P O N S I O. Videndum est primò quid sit ratio superior & inferior, quia per hoc patebit quòd queritur. Ratio autē vt dictum est in præce, quæst. nominat potentiam discursivam à principiis ad conclusiones. Principia autem ex quibus discurret ratio speculativa vel practica, vel sunt accepta naturaliter sicut in speculabilibus de quolibet esse vel nō esse, & omne totū est maius sua parte & in practicis quia nihil inhonestum est faciendum, vel sunt accepta ex revelatione, puta quòd Deus est trinus in personis, & vnus in essentia, & sic de aliis articulis quo ad speculabilia, & similiter quo ad operabilia, puta q; nihil est committendū quo vita æterna amittatur. Et quia alio ra & digniora sunt quæ per revelationē habentur, q; quæ naturaliter cognoscuntur, ideo ratio deducit aliquid ex principiis per revelationē habitis, vocatur superior: deducens verò practice vel speculatiue aliquid ex principiis naturaliter cognitis, vocatur ratio inferior. Et sic ratio tam inferior q; superior includit tam speculatiuū quā practicum. Vnde Aug. dicit quòd ratio superior est quæ intēdit æternis conspiciendis quo ad speculationem, vel cōsulendis quo ad operationem: inferior verò quæ intendit temporalibus rebus, communius tamen vniuersim eis prout pertinent ad praxim siue ad operationē, quia hæc distinctio principaliter introducta est ad inquirendum qualiter peccatum & processus peccati consummetur in nobis.

5 Ex hoc patet quòd ratio superior & inferior nō sunt diuersæ potentie anime, quia illa potentia cuius obiectū formale est ens secundum rationē entis, non plurificatur secundum plurificationē specialium entiu, sicut potentia visiva cuius obiectum formale est color, non plurificatur secundū plurificationē specialium colorū. Sed intellectus habet pro formali obiecto & adæquato ens secundū communem rationē entis, vt patet ex tertio de anima & per Auic. qui dicit quòd qui nō intelligit ens, nihil intelligit: ergo potentia intellectiua non distinguitur in diuersas potentias per hoc q; intendit æternis conspiciendis vel consulendis, seu temporalibus disponendis. Nulla autē potentia præter intellectū potest prædictis intendere, ergo &c. Et cōfirmatur, quia deducere conclusionē aliquā ex principiis necessariis, vel ex principiis contingentibus, nō variat potentiam, sed habitus: quia vnū pertinet ad scientiā, aliud verò ad opinionē: ergo similiter procedere ex principiis naturaliter cognitis, vel per revelationem habitis, non variat potentiam, quanuis possit variare habitū: quia vnū pertinet ad sapientiam, reliquum verò ad sciētiam, prout de sapientia & scientia loquitur Augustinus.

6 AD primum argumentum dicendum quòd ratio superior regit inferiorem non quidem vt potentia potentiam, sed per actum superioris rationis cōsiderantis alio rem finem regitur & dirigitur actus inferioris rationis accedentis ad finem sub fine.

7 AD Secundum dicendum quòd oculus materialis per aspectum superiorem non regitur respectu inferioris sicut oculus intellectualis, nec in aspectu superioris & inferioris est aliqua differentia quo ad actum, vel modum actus, vt sic possit aliquis gradus ibi inueniri in ratione superiori & inferiori.

Sententia secundæ partis. xxiii. distinctio. in generali & speciali.

ILLud quoq; prætermittendum est. Superius determinauit Magister de potentiis anime. Hic determinat quomodo in eis habet esse peccatum. Et diuidit in tres. Primò determinat suum intentū. Secundò determinat causam suæ digressionis seu determinationis. Tertio remouet quoddā dubium. Secunda ibi, hoc autē de anime partibus. Tertia ibi, non est autē silentio prætermittendum.

Prima in duas. Primò ponit quādam similitudinem progressionis peccati in nobis, & in primo parente inducens similitudinem de peccato primorum parentum quò ad virum & mulierem & serpentem. Secundò verò ostendit quomodo in primis parentibus habuit esse peccatum. Secunda ibi, nunc superest ostendere. Prima in duas. Primò ostendit suum intentum. Secundò confirmat quòd dixerat per auctoritates. Secunda ibi, Vnde August. Hæc est sententia & diuisio lectionis in generali.

2 IN speciali sic procedit & proponit quòd sicut in primo peccato serpens mulieri persuasit, & mulier viro, ita in nobis sensualitas suggerit inferiori parti rationis & inferiori superiori, inferior autē & superior se habent sicut mulier & vir, quia sicut mulier producta fuit de viro & sola in adiutorium data & vna cum ipso in carne. Ita inferior portio à superiori deducta est & data ei in adiutoriu. Et est vnū cum ipsa in vna mentis natura. Postea dicit q; si in sensualitate solum sit motus, veniale peccatum est. Si verò ad partem rationis superioris perueniat est mortale peccatum, si autem in inferiori ratione cōsistit. Aliquādo veniale est, si non diu in cogitatione manet. Aliquādo mortale si diu in cogitatione manet & delectio placet. Et subdit quòd sunt quædam quæ si semel fiunt sunt mortalia, quædam sunt quæ si fiant semel sunt venialia. Si autem pluries sunt mortalia. Postea probat hæc omnia per auctoritates August. in quibus aliquando videtur dicere quòd cogitatio sine opere sit mortale, aliquādo quòd sit veniale quia dicit quòd ratio inferior in aliquo similis, & in alio quo dissimilis est mulieri, quia mulier sola poterat peccare perfecte non sic autē inferior ratio. Vnde secundo dicit quòd pro sola cogitatione venia perenda est, sicut & pro aliis peccatis. Postea dicit q; ideo de partibus anime determinat vt cognoscatur lib. ar. Et quomodo in eo potest esse peccatū. Vltimò dicit quòd large sumēdo inferior ratio, potest dici sensualitas. Et in hoc determinatur, &c.

QVÆSTIO QVINTA.

Vtrum aliquod peccatum mortale possit esse in sensualitate.

Thom. 1. 2. q. 74. ar. 3. c. 4.

CIRCA distinctionem istam queritur de duobus. Primū est, vtrum aliquod peccatū mortale possit esse in sensualitate. Secundum est, vtrum morosa delectatio quam quis habet cogitando de peccato mortali sit peccatū mortale. Ad primum sic proceditur. Et videtur q; peccatum mortale possit esse in sensualitate, quia opposita nata sunt fieri circa idem. Sed virtus quæ opponitur vicio habet esse in sensualitate, vt temperantia & fortitudo (sicut apparet ex 3. Ethic.) ergo in sensualitate potest esse peccatum mortale eis oppositum.

2 Item actus cognoscitur ex obiecto, sed circa obiecta sensualitatis contingit peccare mortaliter, sicut circa delectabilia carnis, ergo actus sensualitatis potest esse peccatum mortale.

3 IN contrarium arguitur quia virtus & vitium sunt in his quæ sunt propria homini cum non inueniatur in brutis. Sed quòd est proprium hominis supra bruta pertinet ad rationem & non ad sensualitatem, ergo &c.

4 Item August. dicit contra Faustum quòd peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam. Sed attendere ad legem æternam pertinet solum ad rationem superiorem, ergo solum in ratione superiori potest esse peccatum.

5 R E S P O N S I O. Circa quæstionē istā sunt duo præ intelligenda. Primū est quid vocatur sensualitas. Secundum est quid vocatur peccatum mortale & quid veniale.

6 QVANTVM ad primū sciendum est q; sicut liber, arb. non nominat aliquam potentiam absolute, sed potentiam sub proprietate (vt dictū fuit prius) Sic sensualitas non nominat aliquam potentiam absolute, sed nominat proprietatem potentie, vel potentiam sub proprietate. Cum enim appetitus sensitivus propter sui corruptionē non plene subiciatur rationi, sed plerumq; deliberationē rationis præueniat & iterum motus eius deliberationem sequentes plene subiciuntur imperio rationis propter quòd respectu horum potest esse virtus & vitium quæ sine electione non sunt. Sensualitas nominat appetitum

sentitium, non absolute, sed secundum quod depreffus non expectans in mori suo deliberatione rationis, sed ea preveniens. Et ideo dicitur esse perpetua corruptionis.

QUANTUM ad secundum advertendum est quod omne peccatum est deviatio ab aliqua lege naturali, vel divina, vel quacunque alia lege recte posita. Et quia omnis lex habet vim coactivam per penas (Alioquin frustra ferrentur leges si eas liceret impunè transgredi.) Ideo secundum quamquam legem peccatum dicitur mortale, quod pena mortis damnatur, veniale verò dicitur quod leuiori pena puniatur. Unde Aug. Homel. 7. super Ioan. dicit quod crimen est quod damnationem meretur, crimen vocans peccatum mortale. Veniale autem (vt dicit) est quod non meretur damnationem. licet autè proprie mors sit privatio vite corporalis, tamen per quandam similitudinem privari finaliter visione divina & incurrere penam gehennæ mors dicitur sicut & ipsa visio dicitur vita, Ioan. 17. Hæc est inquit vita æterna vt cognoscant te solum verum Deum, &c. vniuersus autem vitam suam dicit in eo consistere in quo delectatur. Et ideo propter summam delectationem quæ est in visione divina in ipsa dicitur consistere vita nostra. Et in eius privatione cum afflictione gehennæ, mors. Sic ergo quod ad Theologos quorum est considerare opera humana, quatenus regulantur lege divina, peccatum mortale dicitur quo quis meretur finaliter privari visione divina, veniale verò quod non meretur hanc penam.

Hoc supposito dicendum est primò quod in sensualitate nullum potest esse peccatum secundum se, nec veniale nec mortale, sed est solum in ea peccatum veniale tantum ex negligentia rationis. Secundum est quod in ratione inferiori nunquam potest esse peccatum mortale, nisi ex consensu, vel negligentia rationis superioris. Primum patet, quia ibi primò inuenitur ratio peccati vbi inuenitur dominium voluntatis (loquimur enim nunc de peccato in moribus, genus autè moris primò incipit vbi dominium voluntatis reperitur, secundum quod aliquid imputatur nobis ad culpam, vel meritum) sed voluntas non habet dominium super motus sensualitatis nisi quia à ratione præueniri poterat (Non enim potest ferri imperium voluntatis nisi vbi potest præueniri iudicium rationis) ergo motus sensualitatis nullum est peccatum secundum se, sed solum ex negligentia rationis, vel voluntatis non præuenientis. Tale autè solum potest esse veniale peccatum & leuissimum, quia vbi non potest esse cõpletum voluntatis dominium ibi non potest esse perfectum peccatum, sed respectu motus sensualitatis voluntas non potest habere cõpletum dominium, quare &c. Minor probatur quia voluntas solum habet completum dominium in illis actibus qui ex imperio voluntatis procedunt, & hi sunt actus deliberationem sequentes, qui nullo modo sunt actus sensualitatis quæ est perpetua corruptio nis (vt dictum est) licet possit esse actus appetitus sensitivi prout natus est obedire rationi. Incompletum autem dominium habet voluntas in illis actibus qui non per imperium rationis, aut voluntatis procedunt, sed tamen voluntas eos impedire poterat, si ratio in præueniendo eos peruigil fuisset. Et hi dicitur motus sensualitatis qui ideo peccata sunt, quia quodlibet eorum præueniendo impedire potest, non autè omnes simul, quia dum vni obuiare nitimur ex altera parte potest insurgere motus illicitus, quia non potest ratio simul, & actu semper esse intèta ad renitendum omnibus quæ insurgere possunt. Et sic patet primum.

Secundum sic patet, non meretur quis penam legis nisi per peccatum commissionis, siue commissum in legem, Rom. 2. qui in lege peccauerunt per legem iudicabuntur. Sed mors æterna quæ est carètia visionis diuinæ: & pena gehennæ est pena solius legis æternæ, vel fidei per reuelationem habitæ: pena enim legis non excedit cognitionem legis. De beatitudine autè vel gehennæ nulla lex cognitionem tradit, nisi lex fidei, ergo nullus peccando meretur mortem gehennæ, nisi quatenus peccat contra legem æternam, vel legem fidei, sed omne tale peccatum contingit ex consensu vel negligentia rationis superioris, cuius solus est attendere ad legem fidei: ergo &c. Et confirmatur, quia lex non solum attendit penas ad coercendum malos, sed etiam premia ad conuocandum bonos. Sed nullus bene agens meretur vitam æternam, nisi directus à lege fidei.

ergo nullus quantumcumque male agens meretur mortem æternam, quæ est mors gehennæ, nisi sub lege fidei. Voco autem esse sub lege fidei non solum assensum, sicut est in his qui credunt, sed obligationem quomodo omnes sunt sub lege fidei etiam Iudæi, & Gentiles: nec excusatur quis, si non credit ex quo prædicationem fidei audiuit, vel audire potuit, & contempsit. Nullus enim est, qui si fecerit quod in se est, quin Deus ei reuelet ea quæ sunt fidei, sine quibus non est salus, vel per seipsum aspiciendo, vel per ius manum mysterium exterius docendo.

10 Ad primum argumentum dicendum quod virtus non habet esse in sensualitate, strictè accipiendo sensualitatem, vt supra dictum est, quia virtus non est sine electione (vt dicitur, 1. Ethic.) motus autem sensualitatis sunt illi qui præueniunt electionem, & deliberationem rationis. Unde temperantia & fortitudo, licet sint in appetitu sensitivo, vt obediunt rationi, non tamen sunt in sensualitate proprie loquendo. Et per eandem rationem, nec virtus secundum completam rationem peccati, quod est peccatum mortale, sed solum peccatum veniale ex negligentia rationis non præuenientis.

11 Ad secundum dicendum quod illud quod ex genere suo est peccatum mortale, efficitur veniale propter imperfectionem actus moralis, vt magis patebit inferius. Et ideo licet circa obiecta sensualitatis contingat peccare mortaliter ex genere actus: tamen motus sensualitatis in hoc non potest esse peccatum mortale propter suam imperfectionem, quia deliberationem præuenit.

12 Ad primum argumentum alterius partis dicendum quod illud quod est nobis proprium pertinet ad rationem essentialiter vel participatiue. Appetitus autem sensitivus in nobis licet non pertineat ad rationem essentialiter, tamen participat aqualiter de ratione in quantum est natus obedire rationi. Et hoc modo potest esse subiectum virtutis & vitii.

13 Ad aliud dicendum quod Aug. diffiniuit peccatum mortale solum, quod nunquam committitur nisi ex consensu vel negligentia rationis superioris, vt deductum est.

QVÆSTIO SEXTA.

Verum morosa delectatio quam quis habet cogitando de peccato mortali, sit peccatum mortale.

Thom. 1. 2. q. 74. ar. 8.

Postea quæritur, virtum morosa delectatio quam quis habet cogitando de peccato mortali sit peccatum mortale. Et videtur quod non, quia secundum Philosophum 10. Ethic. delectationes differunt in bonitate & malitia secundum differentiam operationum. Sicut igitur se habet cogitatio interior ad actum exteriorè, sic delectatio cõsequens actum interioris cogitationis ad delectationem cõsequentem actum exteriorem, sed cogitatio interior non est peccatum mortale, quauis opus exterior sit peccatum mortale: ergo delectatio cõsequens solum cogitationem nuncquam est peccatum mortale.

1 Item actus exterior fornicationis non est peccatum mortale ratione delectationis, quum etiam sit in actu matrimonii, sed ratione deordinationis, sed qui consentit in delectationem, non oportet quod consentiat in deordinationem: per actum enim animæ separatur quæ sunt coniuncta in re, ergo &c.

2 IN contrarium est quod dicit Aug. 12. de tri. & habetur in littera quod totus homo damnabitur, nisi hæc quæ sine voluntate operandi, sed tamen cum voluntate rationalibus animam oblectandi solius cogitationis sentitur esse peccata per mediatoris gratiam remittantur, sed nullus damnatur nisi pro peccato mortali, ergo &c.

3 RESPONSIO Quum delectatio voluntatis sequatur apprehensionem rationis, sicut est duplex apprehensio, simplex & reflexa: simplex quæ est in obiectum solum, vt quæ aliquis cogitat de fornicatione reflexa, quæ est in actu (vt cum aliquis cogitat se cogitare de fornicatione) sic est duplex delectatio cõsequens hos duos actus.

4 Dicendum ergo quod morosa delectatio sequens simplicem actum cogitationis de fornicatione, vel alio peccato mortali semper est peccatum mortale. Cuius ratio est, quia omnis complacentia voluntatis deliberatiua in aliquo peccato mortali, est peccatum mortale, sed morosa delectatio sequens actum simplicem cogitationis de fornicatione

In. 7. d. 14. q. 1.
1. 2. in. 6.
d. 33. q. 2.

In. 7. d. 14. q. 1.

In. 7. d. 14. q. 1.
6. in. 11.